

Entrevista a Josep Bargalló

El president de l'Institut Ramon Llull explica els plans de difusió i projecció exterior d'aquesta entitat.

Descens d'interès turístic

La baixada de piragües pel Cinca tindrà el reconeixement demanat per l'Ajuntament de Fraga.

Premi Guillem Nicolau

La consellera de Cultura, M. Victoria Broto desitja una Llei de llengües de consens durant el lliurament dels guardons.

T E M P S DE LA FRANJA

Revista de les Comarques Catalanoparlants d'Aragó

2,30 €

Any 9 • núm. 78 • La Franja, juliol-agost de 2008

Pedrolianes

ALS DIVUIT ANYS DE LA MORT DE L'ESCRITOR DE LA SEGARRA

FUNDACIÓ PEDROLO

Manuel de Pedrolo (1918-1990)

EDITA:

Iniciativa Cultural de Franja

C/ Pla, 4, 44610 Calaceit, Tel. 978 85 15 21
 Associació Cultural del Matarranya
 Consells Locals de la Franja
 Institut d'Estudis del Baix Cinca-IEA
 Centre d'Estudis Ribagorçans (CeRib)

DIRECTOR:

Màrio Sasot
 msasote@yahoo.es

GESTIÓ I ADMINISTRACIÓ:

Hipòlit Solé

CAP DE REDACCIÓ I

MAQUETACIÓ GRÀFICA:

Isabel Calaf • T. 661 470 457
 tempsdefranja@telefonica.net

COORDINACIÓ DE COMARQUES:

Marta Canales

CONSELL DE REDACCIÓ:

Antoni Bengochea, José Miguel
 Gràcia, Artur Quintana, Lluís
 Rajadell i Carles Sancho
 (el Matarranya).

Jaume Casas, Pep Labat i Damià
 Torrent (el Baix Cinca).

Carles Barrull, Glòria Francino i
 Josefina Motis (la Llitera i la
 Ribagorça).

Carne Messeguer (PPCC).

FOTOGRAFIA:

Pep Labat, Sidrid Schmidt Von der
 Twer i Ricard Solana

OPINIÓ:

Susanna Barquín, Esteve Betrià,
 Tomàs Bosque, Josep A. Carrégaló,
 Miquel Estaña, Quim Gibert, Marc
 Martí, Joaquim Montclús, Francesc
 Ricart, Carles Sancho, Ramon Sistac,
 Natxo Sorolla, i Carles Terès.

SUBSCRIPCIONS I PUBLICITAT:

978 85 15 21

IMPRESSIÓ I PRODUCCIÓ:

Gràfiques del Matarranya, SL
 grafiques@matarranya.com

DIPÒSIT LEGAL: TE-88/2000

ISSN: 1695-7709

EN VENDA A:

Albelda

Estanc Conchita

Calaceit

Papereria Abàs

El Torricó

Llibreria Pilarín

Fraga

Llibreria Badia i Llibreria Cabrera

Girona

Llibreria Les Voltes

Lleida

Llibreria de la Generalitat

Mequinensa

Papereria González

Reus

Llibreria Gaudí

Saidí

Llibreria Panadés i Llibreria Sorolla

Saragossa

Papeleria Germinal. C/ Sepulcro, 21

Tamarit

Estanc Patrito

Tortosa

Llibreria El Temple

Vall-de-rores

Llibreria Serret

Oblit? Ignorància? Menyspreu?

El Govern d'Aragó, mitjançant el Departament de Política Territorial, Justícia i Interior ha obert el web «comarcaacomarca.com», per a donar a conèixer les comarques, des de la geografia, la història, la cultura, l'economia, les festes i tradicions, fins a la gastronomia i el turisme.

Les referències o «no referències», a les llengües minoritàries, no se sap si són conseqüència de l'oblit, la ignorància o el menyspreu. Bé podria ser un guisat ben cuinat de les tres.

Llegint les engolades frases amb les quals es descriu la història un es queda bocabadat: «Aragó és terra antiga, tan antiga com l'home mateix, prenyada d'història i de cultura, a la qual van treure el cap les civilitzacions més antigues i els imperis més poderosos.» «Molts van ser els pobles que van habitar-la i molts altres els que van voler dominar-la. Però la sòlida voluntat de la seua gent sempre va saber trobar el camí adequat per a fer valer uns drets que han romàs fermes a través dels segles.»

Enmig de totes aquestes frases buides, que poden servir per a qualsevol altra autonomia, no trobem cap referència al conjunt de territoris de parla catalana, que denominem la Franja, ni quan es parla d'Aragó en general, ni comarca a comarca. I molt menys encara, referència a les zones dels *fablans* en aragonès. Oblit? Ignorància? Menyspreu?

A la comarca de la Ribagorça, no es comenta ni gens ni mica sobre la llengua pròpia, i si ho és el català.

Per lo que toca a la Llitera, s'hi proclama com a comarca de dos rostres «el del castellà i el català, que es parla en la zona més oriental». Bé, no està mal. Menys dóna una pedra.

Atrevida és la pàgina sobre el Baix Cinca, on se'ns diu que «Mequinensa va deixar una petjada inoblidable en la literatura amb l'obra *Camí de Sirga*, de Jesús Montcada, que va immortalitzar aquest poble i el caràcter de les seues gents». Dir quina és la llengua pròpia de Mequinensa i que Jesús Montcada escrivia en català era massa.

A la comarca Baix Aragó-Casp es diu «Mentre Casp i Xiprana són castellanoparlants, els quatre municipis situats a la conca del Matarranya són bilingües, ja que la seua llengua materna és una varietat *dialecta* (sic) del català». Com no es vol dir que la llengua pròpia dels quatre municipis és la catalana, o catalana occidental, es diu que són bilingües. Se suposa que les persones de Casp, de Xiprana o de Saragossa que sàpiguen qualsevol altra llengua, diferent del castellà, també seran bilingües, no? I que quan els xipranesos parlen el seu castellà ho està fent en una varietat *dialect-*

tal d'aquesta llengua, o no? Ningú parla un català o un castellà «de llibre».

A la comarca del Baix Aragó s'han oblidat també que hi ha set municipis de llengua catalana. Tant se val! Són pocs i petits.

Però on es frega el ridícul o la incompetència és a la comarca del Matarranya, quan es diu: «El caràcter de frontera es deixa notar en la seua parla, una barreja del català i del valencià». És a dir, parlen força malament. El diccionari de la RAE diu, referint-se a l'entrada «valencià». «Varietat del català, que s'utilitza en gran part de l'antic regne de València i se sent allí generalment com llengua pròpia». Si l'autor d'aquest estudi comarcal repassés la Història del que està contant se n'adonaria dels pobles que van repoblar el Matarranya, després del foragitament dels àrabs, no van venir de València, sinó de les comarques del nord-est de Lleida.

No busquen els lectors referències a l'aragonès a les comarques de Jacetania, Alt Gállego o altres, a no ser la frase que se'ls va escapar, referent al Museo Ángel Orensanz y Artes Populares del Serrablo: «El museu es troba retolat en bilingüe: en castellà i en aragonès» És tot. Uf! Quin esforç tant lloable. No es podria haver-se utilitzat les denominacions castellà, català i aragonès a l'hora de parlar de les llengües que es parlen a les comarques bilingües o trilingües? També podria publicar-se el web en les tres llengües. En fi, manca finesa, i memòria, i cultura general sobre Aragó i una major sensibilitat davant les llengües pròpies d'Aragó. Tindran alguna cosa a dir, des de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport? El Departament de Política Territorial, Justícia i Interior, rectificarà els continguts del web? I, al nostre President, Sr. Marcelino Iglesias, natural de Bonansa, la Ribagorça, com se sentirà en llegir la informació d'aquesta comarca, de la qual es pot concloure que és castellanoparlant?

TEMPS DE FRANJA
 Revista de les comarques catalanoparlants d'Aragó

SUBSCRIU-T'HI

978 85 15 21

tempsdefranja@telefonica.net

s u m a r i

salutació del director

Aquest estiu està sent, per necessitats de la feina, molt saragossà i molt «Expo».

De vegades, per curiositat, o per instint patri, o per deformació professional, anava fixant-me de les cosetes que sorgien amb alguna relació, gran o petita, tangencial o directa, amb la Fran-

ja.

Se'm van obrir els ulls i el somriure quan me vaig assabentar que un dia, al Pavelló d'Aragó, un grapat de dones de la comarca del Baix Cinca repartien a tots els visitants nectarines de la terra. Una bona iniciativa per a donar a conèixer als forasters la qualitat dels nostres productes fructícoles. I el 25 de juliol es va celebrar, en aquest mateix lloc, el dia de la Comarca de la Llitera, amb una exposició on es van veure diferents elements de la vida cultural, social, empresarial i turística d'aquesta comarca i la projecció d'un audiovisual que mostra els racons més bells de la Llitera. També hi va participar el grup d'animació La Raspa del Torricó i els Titiriteros de Binèfar.

Però si voleu trobar art de la Franja a l'Expo heu de pujar a la planta primera del Pavelló aragonès. Allí podeu veure el retrat de *L'heroi del'Ebre*, de Miquel Viladrich, o la vèrtebra caudal del Tastavinsaurius trobat a Pena-roja, de 125 anys d'antiguitat.

Màrio Sasot

cartes dels lectors

Govern d'Aragó, entre l'incultura i l'extremadreta

Darrerament hem vist com els grups secessionistes aragonesos, vinculats amb l'extremadreta, portaven sota els tribunals de Fraga i Montsó alguns companys nostres, querellant-se per insults i altres realitats que, posteriorment el jutge ja ha arxivat. Però, el mal tràngol, la detenció per part de la secreta i el temps i diners, no se'l treu ningú. El Govern d'Aragó ha preferit callar, mirar cap a un altre cantó, i ha fet cas omís al seu soci de govern, el PAR, que va rebre a la FACAO a la seva seu de Saragossa i sense embuts va proclamar que eren militants seus. Fins i tot sense embuts, el Departament de Cultura va presentar a Graus, l'obra «Cronista de Rivagorza» amb Liga Ribagorzana, segons uns fora de la FACAO, segons altres dins de la FACAO, després d'unes jornades lingüístiques a Roda d'Isàvena. Amb tot això què es veu? Que en matèria lingüística, el PAR està buscant suports entre els elements més integristes cap a la dreta del partit, i el PSOE cada cop va callant més i cedint, no sigui que també el considerin pancatalanista a ell, i tot això va començar quant una persona tant important dins del PAR com l'expresident Hipólito Gómez de las Rocas, i posteriorment el conseller de mediambient, Alfredo Boné feien declaracions a la premsa parlant de xapurjeat i altres bajanades i ara fins i tot, José Ángel Biel, amenaça amb una Llei de Llengües a imatge i semblança del PAR (quina por!!!). Amb tot això, hom es pregunta, continuarà callant Marcelino i el PSOE??? Si els ajuntaments i consells comarcals, molts d'ells en mans socialistes, subvencionen activitats i

publicacions de la FACAO i col·lectius culturals que neguen el català, per a què serveix ensenyar català a les escoles de la Franja? Per a auto-proclamar-se com els seus defensors, per a tenir-nos a tots contents? I les conselleres de Cultura i de Ciència, per què no diuen res? I la universitat de Saragossa? I les diputacions provincials? I ja que el PAR tant sap de filologia i qüestiona reiteradament la política cultural i educativa del Gover d'Aragó; per què el PSOE no dóna la seva opinió sobre la gestió medioambiental al Pirineu, al Moncaio, al Matarranya, i sobretot als Monegres i Gran Scala, tal com fan el filòlegs Biel i Boné? O serà que els socialistes s'ho mengen tot, i sols els importa el mantenir-se al poder una legislatura més? O en Cultura i educació, tot val, o no importa res? Potser, els del PSOE i el PAR haurien d'aprofitar l'estiu per a pensar que fer amb el nou curs escolar...o ensenyar i apostar pel català...o pel xapurjeat i altres modalitats lingüístiques habidas y por haber, però tot dos no són compatibles (dos i dos són quatre i no són cinc).

Carles Barrull
Areny de Noguera

SUBSCRIU-T'HI
978 85 15 21
tempsdefranja@telefonica.net

2

Editorial

3

Salutació del director
Cartes dels lectors

4

El Matarranya

7

El Baix Cinca

10

Entrevista
Josep Bargalló,
director de l'Institut Ramon Llull

12

La Llitera i la Ribagorça

15

Tema del mes

16

Aragó

17

Gent de Franja

18

Països Catalans

19

Opinió:
Un manifest separador

El Matarranya reclama aigua de l'Ebre per a regar

■ Lluís Rajadell

Riu Matarranya

«Jo no ho sóc»

En els anys d'estudiant a l'escola Massana, vaig tenir un company de la República Dominicana, en Miguel. Es va fer de la colla ràpidament, i no era estrany que visitéssim de tant en tant el minúscul apartament que compartia amb la seua exdona. Allà les converses sovint versaven sobre el seu país. El nostre amic no era ben bé negre, però el cabell rinxolat, la pell morena i faccions delataven el seu origen caribeny. Tot i això ell mantenia amb energia que era absolutament blanc. I per demostrar-ho ens ensenyava el carnet on hi posava ben clar «Raza: Blanca». Es veu que allà distingien (no sé si encara ho fan) entre «Blanco», «Negro» i «Indio» –qualificació que no descrivia els exterminats caribes, sinó els mulats. Aquesta anècdota em ve al cap en sentir les tertúlies de les cadenes, suposadament progressistes, la SER i Cuatro. La majoria d'opinedors –per no dir tots– que hi participen anomenen els partits d'adscripció territorial com a «nacionalistes», sovint amb un menyspreu que voreja l'escarni. No sé com deuen qualificar, aquests saberuts, la borratxera descordada que viuen aquests dies els seus companys d'esports. Amb l'excusa de l'Eurocopa se senten expressions que haurien de fer esgarrijar qualsevol no-nacionalista. Tanmateix no he sentit cap recriminació, ans al contrari, sembla que s'apunten a l'orgia «espanyolista» sense recança ni càrrecs de consciència.

Entretant els acusats de nacionalistes continuen disculpant-se, dissimulant o barallant-se entre ells.

Carles Terès

Les comarques del Baix Aragó i el Matarranya reivindiquen una elevació d'aigües de l'Ebre per posar en regadiu entre 14.000 i 26.000 hectàrees actualment ocupades per cultius de secà, como oliveres, ametlers o vinya. La proposta, impulsada pel president de la Diputació Provincial de Terol, el socialista Antonio Arrufat, no pretén canviar de cultius sinó garantir les collites amb un consum baix de recursos hídrics. S'estimen unes necessitats al voltant de 1.8000 metres cúbics per hectàrea a l'any, suficient per a un parell de regs.

Representants de cooperatives, sindicats agraris, empreses agropecuàries, ajuntaments i Diputació Provincial van crear a començaments del mes de juny, en una reunió celebrada a Calceit, una comissió per reclamar davant de la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre la concessió d'aigües precisa per als nous regadius, que voltaria els 30 hectòmetres cúbics anuals. Els agricultors consideren que garantir les produccions tradicionals de les dues comarques, com l'oli, el vi i les ametles, és decisiu per la continuïtat de l'agricultura a pobles on, a més, la ramaderia no ha tingut l'expansió d'altres contrades. El projecte beneficiaria dotze municipis, entre els quals

figuren Calceit, la Vall del Tormo, Valljunquera, Massalió, Lledó, la Freixneda, Arenys de Lledó o la Torre del Comte. L'equip de treball promotor haurà de reclamar el recolzament del Govern d'Aragó, que, inicialment, s'ha mostrat partidari de la iniciativa.

Antonio Arrufat considera que és un bon moment per plantejar esta proposta perquè enguany s'elabora el Pla Hidrològic de la Conca de l'Ebre i l'objectiu és que inclosa la concessió precisa per al projecte d'irrigació del Baix Aragó i el Matarranya. Arrufat considera, a més, que la polèmica pel frustrat trasvasament de l'Ebre a Barcelona pot afavorir la creació dels regadius del nord de la província de Terol.

La proposta inicial contempla elevar aigua des del pantà de Mequinença fins a una altura de 600 metres, un nivell que podria rebaixar-se en funció de la rendibilitat econòmica del bombeig. El recolzament de les organitzacions agràries, les cooperatives i els ajuntaments evidència que el projecte ha il·lusionat als potencials beneficiaris.

La petició no és nova i reprén un estudi de la Diputació General d'Aragó de 2002, que va ser rebut amb indiferència pels agricultors, llavors. Segons aquell informe, faria falta una inversió de 350 milions d'euros –preu actualitzat– per crear les infraestructures necessàries, un presupost que hauria de ser assumit pel Govern central per a ser viable econòmicament. Els llauradors haurien de pagar, no obstant això, el 25% del cost.

Antonio Arrufat considera que les dues comarques beneficiàries disposen encara d'una població agrària activa jove i que produïx aliments d'alta qualitat. Segons el president de la Diputació, la competitivitat d'este sector depèn en bona mesura d'assegurar les collites amb l'elevació de l'Ebre. Arrufat opina que ara és el moment d'aconseguir este vell projecte.

AVANÇA LA REGULACIÓ DEL MATARRANYA

La Confederació Hidrogràfica de l'Ebre acaba d'ajudicar la redacció dels projectes de dos basses laterals a la conca del Matarranya, les de la Vall de Beltran i de la Figuera, al terme de Massalió. Cada una d'elles tindrà un hectòmetre cúbic de cabuda. Els projectes hauran d'estar redactats en vuit mesos. El corresponent a la bassa de Vall de Beltran, encarregat a SERS Consultores en Ingenieria y Arquitectura S. A., té un pressupost de 124.432 euros, i el de la Figuera, adjudicat a Euroestudios S. L., costarà 115.228 euros.

La construcció de les dos basses va ser consensuada pels diversos agents de la conca del Matarranya i asumida per la Comissió de l'Aigua de les Corts d'Aragó. Són actuacions de regulació alternatives al pantà de la Freixneda-la Torre del Comte, descartat pel seu impacte ambiental.

Crisis i pilotes

Estàvem avisats, els gurus de l'economia ja feia temps que pregonaven que entràrem en un cicle de decreixement econòmic produït bàsicament per l'explosió dels sistemes de crèdits i l'alça del preu del petroli. A l'Estat Espanyol aquesta situació s'ha mogut cap al sector de la vivenda y de la construcció. I ara, la majoria de les persones o famílies estan endeutades fins a límits exacerbatos, una o dues hipoteques, les lletres del cotxe, el minicredit per a la tele de plasma, i els costos del dia a dia. I a tot això hem de sumar les vacances d'estiu, les quals perillan perquè potser, al setembre es produirà un ajust del mercat laboral per a adaptar-se a la nova situació econòmica. Però tranquils, cap problema. Recordant aquella frase d'un polític, que personalment espero que no torni a l'activitat, tot va bé si un equip de futbol vestit de roig, que diuen que ens representa a tots, posa la pilota dins un quadrat. Es curiós, poden pujar els preus dels aliments bàsics, allargar la setmana laboral fins les 65 hores, torturar i assassinar innocents per tot el món, i ningú mou un dit. En canvi, s'ha de sortir al carrer per demostrar la il·lusió que ens fa que guanye el nostre equip. Estic segur que qualsevol líder sindical, polític o social donaria un braç per a tenir el mateix poder de mobilització que esport. Sincerament, no ho entenc i no crec que mai arribi a fer-ho. Què s'aconsegueix amb aquestes mostres d'exaltació? No és únicament una excusa per a descarregar adrenalina, i oblidar-se de la realitat? Mentre algú respon a estes qüestions, no patiu, que per molt que les coses vagen mal, sempre ens quedaran els jocs olímpics.

Marc Martí

I Trobada de Recerca de Literatura Oral a Arnes

■ Carles Sancho

A Arnes, la tarda del dissabte 14 de juny, organitzat per l'Associació Cultural la Bresca, va celebrar-se al Casal Municipal la I Jornada de contacontes i trobada de recerca de literatura oral. La presentació dels diversos reculls va iniciar-se amb la comunicació de Vicky Carles *Recuperació d'històries, mites, llegendes i contalles populars* en l'àmbit dels pobles dels Ports i on es presentà *La Cara de la Reina*, primer llibre de la sèrie «Llegendes dels Ports», escrit per Vicky Carles i il·lustrat per Carme Julià. La segona comunicació a càrrec de qui subscriu aquestes línies sobre *L'arxiu de literatura oral de l'Associació Cultural del Matarranya*, una iniciativa pionera. També es presentà una tercera investigació a la comarca del Montsià dirigida per Àngela Buj: *Recerca d'etnotextos*. I, finalment, intervingué Carles Barrull tècnic de documentació de l'Institut Ramon Muntaner que explicà el recolzament de la institució a grups que tenen com a objectiu principal l'investigació oral i que promou l'entitat arreu del territori de llengua catalana.

Vista general d'Arnes

A la nit, al Casal Municipal, hi va haver concert en què participaren Temps al temps que recentment han editat el CD *Ratets musicant poetes matarranyecs* i Pixel grup originari de Batea.

Un altre dels projectes culturals que es va presentar des de l'Associació Cultural La Bresca és l'organització, per a la tardor, d'una exposició itinerant de fotografies de la guerra civil realitzades per l'oficial italià Guglielmo Sandri, en què participará també el Consell Comarcal del Baix Aragó.

Aquesta jornada cultural marcava l'inici de la Festa de

la Mel que es va haver de suspendre el mes passat per la mort sobtada d'un regidor del municipi. La mel és l'element gastronòmic diferenciador de la població de la Terra Alta, present en l'escut heràldic de la vila.

Al Molí de l'Oli d'Arnes, fins a finals de maig va poder visitar-se l'exposició de Desideri Lombarte *Ataüllar el món des del Molinar*. Una manera gràfica i didàctica de presentar l'escriptor matarranyenc a una vila amiga. Pepa Nogués va ser encarregada de dinamitzar l'exposició.

La Fura dels Baus i el seu Boris Godunov, primer ple absolut al Festival del Castell d'Alcanyís

■ Josep Puche

L'Amfiteatre de Pui-Pinos va veure, la nit del 5 de juliol, el primer ple de la temporada del Festival Castillo de Alcañiz 2008. Prop d'un miler d'espectadors van vibrar i se van emocionar amb el *Boris Godunov* de la Fura dels Baus, un espectacle que posa de manifest tota la crueltat del terrorisme. La companyia catalana, fidel als seus paràmetres, va presentar una obra plena d'in-

tensitat dramàtica i amb una posada en escena molt efectista. El públic, arribat d'Alcanyís i els seus voltants, i també de comarques, províncies i comunitats veïnes, va respondre amb una presència massiva i llargs aplaudiments a la reconeguda –i novament reiterada– qualitat teatral de la Fura dels Baus.

A la jornada inaugural del Festival Castillo de Alcañiz

2008, la companyia aragonesa ArteaTeatro va entusiasmar molt públic petit i gran durant la tarda del divendres 4 de juliol amb el recorregut de *Los autos muy locos* pels carrers més cèntrics de la capital baixaragonesa. Amb estos «autos», Alcanyís va tornar a ser, per unes hores, una gran capital del motor en circuit urbà, tot i que aquest vegada en divertidíssima i original clau teatral.

L'ARGADELL

Exercici mental

La Llei de Memòria Històrica m'ha fet recordar la Guerra Civil Espanyola, no com actor d'aquells fets sinó com a lector dels XXIV volums publicats per Historia16 ara fa uns vint anys, i llegits per a donar resposta a la curiositat que tenia i encara tinc sobre el tema. Aquell estudi va servir d'enllaç per llegir biografies i qüestions puntuals; amb els anys he anat ampliant el bagatge d'aquest període, contextualitzant l'època, encaixant personatges i succeïdes, intentant col·locar les peces del puzzle d'una dècada apassionada i convulsa que va des de l'Exposició Universal de 1929, passant pel final de la dictadura de Primo de Rivera, el final de la monarquia d'Alfonso XIII i la vinguda democràtica de la II República (1931) com un aire fresc fins a la conspiració manu militari per a derrocar-la en el conflicte bèl·lic (1936-1939). Exilis interns i externs. Repressió. Patiments. Un parell o tres d'anys més tard el fill de la «Pasionaria» moria defensant Stalingrad amb l'exèrcit soviètic mentre els de la *División Azul* combatien a Krasni-Bor. Mentre els exiliats republicans s'afegien a la resistència francesa (alguns van formar part de la Divisió Leclerc i van ser els primers en alliberar París) contra els ocupants nazis; altres morien a Mauthausen. Altres caurien en mans de la Gestapo. La Guerra Civil va ser un engranatge de la II Guerra Mundial. L'Europa dels anys 30 i 40 també... Déu n'hi do!

Juli Micolau

La revista *Turia* ret homenatge a Mercè Rodoreda

■ M.M.B.

Presentació de la revista cultural *Turia* a Barcelona

El magnífic Entresol de l'edifici de la Pedrera a Barcelona va quedar petit en la presentació, el 11 de juny, del número 87 de la terolenca *Revista Cultural Turia* que dedica la part central a l'escriptora barcelonina Mercè Rodoreda que aquest any es commemora el centenari del seu naixement. Una de les personalitats més rellevants de la literatura catalana contemporània i de més projecció internacional. L'edició del volum de 500 pàgines ha estat possible gràcies al patrocini de l'Institut de Estudios Turolenses de la Diputació Provincial de Teruel, l'Ajuntamiento de Teruel i el Gobierno de Aragón i amb la col·laboració de l'Institut d'Estudis Catalans i la Fundació Mercè Rodoreda. L'acte va estar presentat pel director de la publicació Raül Carlos Maïcas, dos dels escriptors que col·laboren en la revista: Joaquim Mallafré de la Fundació Mercè Rodoreda i el poeta que té casa a Calaceit Àlex

Susanna i el President de la Diputació Provincial de Terol i alcalde de la Sorollera Antonio Arrufat. Ens sorprengué molt positivament el parlament del president en català que demostrà l'esperit de col·laboració i bona entesa des del sud d'Aragó amb les institucions catalanes i l'anunci a l'auditori de una nova col·lecció en català promoguda per la Diputació Provincial de Terol, on també hi participarà l'Associació Cultural del Matarranya. Dotze escriptors de reconeguda vàlua analitzen l'obra de l'homenatjada i entre ells una originària del Baix Cinca: Mercè Ibarz que investiga la Rodoreda pintora, activitat no gaire coneguda en què dedicà durant set anys de la seua vida. En este número també hi trobem articles de l'historiador baixaragonès Julián Casanova o dels artistes Carlos Pazos i Pablo Serrano. La revista terolenca en els 25 anys de vida ha vist reconeguda la seua feina i l'any 2002 va rebre

el Premio Nacional al Fomento de la Lectura. Entre el públic assistent a l'acte: l'escriptora Carme Riera, l'il·lustrador Perico Pastor, la directora de l'IET Montserrat Martínez, el vicepresident de la Casa d'Aragó José Palomares o el president d'ASCUMAJ. M. Gràcia. Que un catalanoparlant com Antonio Arrufat sigui president de la Diputació Provincial potser molt important per posar en valor l'altra llengua de Terol que com el castellà o l'aragonès formen part del patrimoni cultural d'Aragó. La referència al territori del Matarranya va ser una constant entre els presentadors. Tota aquesta complicitat que s'intuïa en l'auditori va deixar un agradable sabor de boca entre el públic assistent a la presentació que va rebre un exemplar gratuït de la revista. Des d'aquesta publicació felicitem i animem la col·laboració en els projectes culturals promoguts per les institucions aragoneses i catalanes.

Un estudi alerta sobre la contaminació d'una futura Central Tèrmica a Mequinensa

■ Redacció

A Mequinensa l'empresa «Carbonífera Energia» té projectat construir una central tèrmica de carbó (lignit) de 37 MW de potència, l'autorització de la qual no està pendent del que decideixi l'Institut Aragonès de Gestió Ambiental (INAGA).

Quan el projecte es va sotmetre a informació pública, l'any 2005, Ecologistes en Acció, entre altres organitzacions, va presentar al·legacions contra la Central Tèrmica per considerar-la innecessària i, com totes les centrals tèrmiques, contaminant. Un dels arguments que es van usar contra la Central Tèrmica és que no es coneixia quina era la qualitat de l'aire de l'entorn, que es presumia apreciable per dues raons. Una, per la cada vegada més freqüent contaminació per ozó en èpoques càlides que arriba a gairebé tot arreu. I l'altra per la tendència a l'estancament de l'aire, amb els seus contaminants, que es donen durant les boires hivernals.

Si als contaminants previs se'ls afegix els emesos per la central i se sobrepassen els límits legals no s'hauria d'autoritzar la Central Tèrmica. El resultat va ser que l'INAGA va encarregar al Centre d'Estudis Ambientals del Mediterrani (CEAM) un estudi sobre com afectaria la Central Tèrmica als nivells d'ozó troposfèric a la zona.

Així mateix es va iniciar una campanya de mesures de la contaminació de l'aire a Mequinensa (de desembre del 2006 a gener del 2008).

En aquest estudi es va simular amb ordinador què hagués passat en tres dies reals, dels quals és té les dades meteorològiques i de contaminació,

si la Central Tèrmica de Mequinensa hagués estat funcionant.

Cada dia dels estudiats representa situacions de vent diferents: dia sense vent, amb vent provinent del NW (Nord-oest, o cerç), i amb vent del SE (sud-est).

A l'estudi es conclou que la Central Tèrmica faria pujar els nivells d'ozó troposfèric en un radi, variable segons les condicions meteorològiques, d'uns 60 a 80 km al voltant de la central, amb augments més probables que oscil·larien al voltant de 4 micrograms/m³ a distàncies mitjanes. I més a les distàncies més curtes, afectant sobretot Mequinensa i les poblacions veïnes.

Atès que les normes ambientals diuen que per a l'any 2010, any en què estaria la central funcionant si s'autoritzés, no s'han de sobrepassar els 120 micrograms/m³ més de 25 vegades l'any (mesurats en mitjanes de 8 hores) l'estudi conclou que la Central Tèrmica faria sobrepassar aquests límits al voltant de 10 o 12 dies (segons circumstàncies i llocs) més del que és normal.

Atès que molts valors d'ozó s'apropen als límits legals, només cal un augment de 4 micrograms perquè aquests se sobrepassin.

Amb les mesures de contaminació preses a Mequinensa, d'existir la Central Tèrmica, les superacions legals haguessin passat, almenys, de 22 a 32 vegades l'any.

A més de l'ozó, ja comentat, pel qual se superen 22 vegades els límits de 120 micrograms/m³ en mitjanes de 8 hores (sense comptar l'efecte que tindria la central), és significativa la contaminació per partícules (pols, sutge, etc.), denominades PM10. La legislació vigent estableix que no han de superar-se els 50 micrograms/m³ més de 35 vegades l'any. Per desgràcia, a causa de fallades tècniques, la Conselleria de Medi Ambient només va aconseguir dades vàlides en 87 dels 412 dies que va durar l'estudi, però tot i això es van sobrepassar els límits un total de 23 dies, xifra destacable per a tot just 3 mesos de dades.

A l'estudi del CEAM es mostra que la Central Tèrmi-

ca deixaria notar la seva influència contaminant a poblacions com Bujaraloz, Montsó, Lleida i fins i tot la mateixa Tarragona.

Les conclusions principals són les següents:

- L'estudi efectuat mostra que la Central Tèrmica faria augmentar els nivells d'ozó en un radi de 60 a 80 km entorn de la central.

- La Central Tèrmica faria sobrepassar els màxims legals d'ozó (mitjanes de 8 hores) al voltant de 10 – 14 vegades més del normal, depenent de les distàncies i del temps atmosfèric.

- La contaminació per ozó és ja un problema global i les mesures fetes mostren que Mequinensa pateix també contaminació per aquest gas en èpoques càlides.

- Les mesures realitzades a l'aire mostren que a l'entorn de Mequinensa ja hi ha contaminació per partícules (PM).

- La suma de la contaminació prèvia i les emissions contaminants de la Central Tèrmica afectarien seriosament a la qualitat de l'aire de la regió.

La comuna

Vés per on, han eixit a la llum un munt d'intel·lectuals signataris d'un manifest per la comuna que potser hauria de titolar-se «La ignorància és lliure» o «Pel dret a la incultura». I ho dic perquè l'he llegit, i els intel·lectuals que el van parir (el manifest) reclamen que qui no vulgui aprendre una llengua cooficial diferent del castellà ha de tenir el dret a no fer-ho. Bé... potser preferissen que la resta del món, els no intel·lectuals, els que no utilitzem l'intel·lecte, vaja, continuem en l'estultícia. Jo preferiria llegir un manifest pel dret a la sapiència, però em temo que hauré d'esperar. Els intel·lectuals, ja saps, els que utilitzen l'intel·lecte—no com la resta del món, que tenim cervell com a objecte decoratiu—estan ocupats en la comuna.

Mentre al sud els ànims estan tan crispats per la uniformitat, a les Gàl·lies, el president, que representa que és de dretes, argumenta que les llengües minoritàries han de tenir el seu lloc, i parla de diversitat i de cultura, mentre els contraris, que representa que són d'esquerres, no volen sentir a parlar de perdre ni un mil·límetre del que es va avançar en la guillotina lingüística.

A les nostres terres, també tenim intel·lectuals per la comuna, en eix cas plataforma No Hablamos Catalán, que naix a Fraga i que reivindica que la llengua majoritària d'Aragó és el castellà, i que les modalitats lingüístiques que s'hi parlen no són català.

Crec que tots són intel·lectuals—per diferenciar-se dels que no utilitzem l'intel·lecte, ja em repetisco—, i tots per la comuna.

Susanna Barquín

Fraga comptarà pròximament amb un nou edifici per als jutjats

■ **Jaume Casas**

La ciutat de Fraga disposarà d'un nou edifici per albergar els jutjats, després d'aprovar-se al Consell de Govern de la DGA, l'adjudicació d'un pressupost de 3,3 milions d'euros per part de Departament de Política Territorial, Justícia i Interior que es repartirà en una despesa plurianual entre 2008 i 2010. Aquest nou edifici per als òrgans judicials de Fraga

s'ubicarà entre els carrers de l'avinguda dels Fondos i el carrer de l'Alcabó, en un solar cedit per l'Ajuntament de Fraga, amb una superfície de 2.182 m². El projecte tècnic contempla un immoble amb tres plantes: un semisoterrani i planta baixa de 1.017 metres quadrats cadascuna, i una primera planta de 214 metres. L'Executiu autònom té previs-

ta la pròxima contractació dels treballs per a la construcció d'aquesta nova seu judicial a Fraga. Amb aquesta nova infraestructura judicial es resoldrà la situació de falta d'espai actual dels jutjats de Fraga i es milloraran les condicions dels treballadors al servei de l'administració de Justícia. Cal recordar que l'Ajuntament de Fraga, que després de la recepció de les transferències de Justícia, el gener d'enguany per part del Govern d'Aragó, ja va posar a disposició diferents locals fins que es construïssin els nous jutjats, però no van ser considerats necessaris per part de l'administració autònoma. Ara, una vegada aprovat el projecte, falta l'adjudicació de les obres per finalitzar el procés i que l'edifici pugui acollir totes les dependències del Departament de Justícia.

Nou congrès de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana

■ **Marta Canales**

Els processos migratoris a les terres de parla catalana. De l'època medieval a l'actualitat és el tema del VIIè Congrés de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, que tindrà lloc a València, al Centre Octubre i a l'Aula Magna de la Universitat de València, els dies 16, 17 i 18 d'octubre de 2008. En l'organització del congrés hi participen, al costat de la CCEPC, l'Institut Ramon Muntaner, la Federació d'Instituts d'Estudis Comarcals del País Valencià (FIECOV), la Universitat de València i Acció Cultural del País Valencià.

L'any 2008 es commemora el

800 aniversari del naixement de Jaume I. El seu regnat es distingeix per haver originat, amb les conquestes de les Balears i de València, un importantíssim moviment migratori per a repoblar les noves terres incorporades a la corona catalano aragonesa. Les terres de parla catalana han viscut altres importants moviments migratoris al llarg de la seva història. El plantejament del VII Congrés de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana (CCEPC) voldria tractar el tema migratori en tota la seva amplitud cronològica i territorial, des de l'època medieval, i fer-ho no exclusi-

vament des d'una perspectiva historiogràfica, sinó possibilitant mirades des de la sociologia, la demografia, l'etnografia o la literatura.

Més informació:
www.ccepc.org
www.irmu.org

El descens del Cinca en piragua ha estat declarat activitat d'interès turístic d'Aragó

■ **Jaume Casas**

El Descens del Cinca en Piragua ha estat declarat com Activitat d'Interès Turístic d'Aragó pel Departament d'Indústria, Comerç i Turisme del Govern d'Aragó, i segons publica el Butlletí Oficial d'Aragó. Per acordar aquesta declaració s'ha tingut en compte l'acord de ple de la comarca del Baix Cinca i els informes favorables dels ajuntaments de Fraga, Torrent i Mequinensa, així com la constatació que aquest descens del Cinca en piragües genera gran afluència de visitants, preservant com requisit imprescindible els rius, cursos i llocs naturals pels quals

transcorre i, simultàniament, generant el desenvolupament turístic, econòmic i demogràfic de la Comarca del Baix Cinca. L'informe positiu, per part de l'Ajuntament de Fraga, va ser aprovat per unanimitat de tots els grups polítics amb representació municipal, en Ple ordinari de 29 de maig de 2008. El descens de piragües pel riu Cinca va començar en 1998 i aquest any compleix el seua desena edició, encara que ja en 2006 va ser declarat d'interès esportiu i cultural, i reconegut i recolzat per la Federació aragonesa i l'espanyola de Piragüisme.

ESTAMPES RIBERENQUES

Batussa a la FCAO

■ **José Miguel Gràcia**

Certa persona em va dir que en cercles de la FCAO era freqüent el següent comentari: «Els tenim el peu al coll». Es referien a la querella criminal que havien interposat contra el Dr. Artur Quintana, com a president d'Iniciativa Cultural de la Franja (formada per l'Associació Cultural del Matarranya, Institut d'Estudis del Baix Cinca i Centre d'Estudis Ribagorçans) i dues persones més (una de les quals, fins i tot, va ser detinguda durant unes hores). Gràfica expressió de les seues innobles intencions. El coll del Dr. Artur Quintana, i el dels altres dos querellats, era el coll de tots els membres de les referides associacions. Mirin per on, el Sr. Jutge de Fraga ha sobresegut la causa i ha ordenat el seu arxiu per la seua indeguda justificació. Que altra cosa podia fer davant del munt de despropòsits i acusacions temeràries i ridícoles! Si el Sr. Jutge no va trobar motius per a la querella per injúries i calúmnies, després de les corresponents diligències, els injuriadores i calumniadors són vostès, membres de la FCAO. Jo, si escaigués, em sentiria molt avergonyit. Com i qui compensarà les molèsties i el dany moral produïts als encausats? Té alguna cosa a dir el Sr. President de la FCAO? Podria engagar la seua diligència en contestar els articles d'opinió com en altres ocasions...

No tenien el peu al coll de ningú, sinó en les enfangades aigües de l'odi cultural, de la impotència científica, del separatisme lingüístic i de la seua visceral tendència a treure partit del desconeixement popular i poca estima de la llengua pròpia. Vostès que ataquen les organitzacions aragoneses que defensen el català com a llengua pròpia, titllant-les de radicals pancatalanistes, han demostrat amb la querella, que són vostès els radicals, però anti-

catalanistes. Confonen la llengua amb els territoris i la política amb la cultura. Si la seua afició és la filologia o la lingüística, matriculin-se en alguna universitat on puguin llicenciar-se i doctorar-se en la llengua d'Aragó que neguen, i després podran defensar les seues teories amb autoritat suficient. Deixin d'utilitzar la cultura i la llengua per a les seues finalitats polítiques. En els partits que considerin més afins a la seva ideologia, afiliïn-s'hi o acullin-s'hi, i així, les seues estrambòtiques teories sobre les llengües aragoneses orientals seran la riota en els programes dels partits que els emparin (o tal vegada no). Facin com el Sr. Hèctor Castro, secretari de la FCAO, signant de la querella i militant del PAR amb tots els honors. Aquest partit va obrir la seua seu central del carrer del Coso, 87, el passat 8 de maig, a una «conferència» sobre les estranyes teories lingüístiques dels senyors Hèctor Castro i Julián Naval, aquest últim, també militant del PAR. Segueixin el seu exemple de militància en el partit que més els atregui, i si el troben i els admeten com afiliats o dirigents, acceptant les conductes de vostès, sabrem molt més de la ideologia del partit que els aculli, del seu eclèctic comportament intel·lectual i dels seus ínclits i documentats dirigents.

Escrivia fa un temps que era «una querella inquietant», va passar a ser «una querella diletant», és ja una «querella vergonyosa» i possiblement es converteixi en una «querella reversible».

El temps i els espais dedicats a les rectificacions i a les disculpes públiques solen ser força rendibles per aquell que les practica, gaudeixen d'un gran reconeixement de la ciutadania i aporten tranquil·litat a les consciències. Si el Sr. president o el Sr. secretari d'aquella federació donen permís a la raó en algun escrit, demanant disculpes als querellats, aquests i jo mateix, ho farem públic diligentment. No facin bona la frase: «la consciència, encara que existeix, és un múscul molt poc utilitzat».

Josep Bargalló, director de l'Institut Ramon Llull

«Tenim l'obligació de difondre a l'exterior la cultura

Ens trobem amb Joan Guàrdia a la porta de la seu de l'Institut Ramon Llull, al número 279 del carrer Diputació de Barcelona, per fer una entrevista a Josep Bargalló, el seu director.

Pregunta. Quines són les finalitats de l'Institut Ramon Llull?

Resposta. L'objectiu de l'IRL és la projecció i la difusió exterior de la llengua i la cultura de tots els territoris de parla catalana, fins i tot d'aquells territoris en què els seus governs no participen en la gestió de l'IRL. Això vol dir que no ens limitem només a la cultura que s'expressa en català, tot i que la presència de la nostra llengua és fonamental. Tenim tres àrees d'actuació bàsiques que són Universitat i Llengua, Humanitats i Ciència, i Creació. L'Àrea d'Universitat i Llengua promou i coordina els estudis sobre llengua i cultura catalanes fora del domini lingüístic. Ara mateix hi ha 180 universitats on s'imparteixen aquests estudis. Cada any hi ha un augment, més traduccions i més gent que demana ajut, un ajut que vehiculem a través de l'editorial que edita la traducció. També s'encarrega de la promoció d'autors catalans, a través de fires, trobades literàries,

presentacions o taules rodones. L'Àrea de Creació abasta les arts plàstiques, el teatre, la dansa, la música, el circ i en general la creació no literària. Es tracta de facilitar el desplaçament pel món dels creadors i de participar en diferents festivals. És el cas, enguany, del Festival Internacional Cervantino de Guanajuato o el de Mont-real (Quebec).

P. L'IRL actua només fora del nostre àmbit lingüístic?

R. Distingim clarament entre l'àmbit lingüístic català i la resta, però sense intencionalitat política. No intervenim dins del domini lingüístic, i per a nosaltres és el mateix Madrid, Nova York, París, Berlín, Londres o Melbourne. A vegades des de l'Alguer o Perpinyà pensen que els seria útil la nostra intervenció, però no pot ser, perquè desvirtuaria la nostra finalitat. Hem donat suport a artistes valencians o mallorquins en algun dels seus projectes més complicats. Quan l'ajut és personal o empresarial, només la podem donar a persones residents fiscalment en territoris els governs dels quals participen en l'IRL. Per tant no podem donar suport econòmic a un pintor resident al País Valencià, però sí a la sala nord-americana que li organitza una exposició o en l'edició del catà-

leg. És el mateix cas de la presència d'artistes i escriptors nord-catalans a Alger, de la mà de la Caravana Algèria-País Català, en què vam ajudar els organitzadors. Recentment hem treballat a Nova York amb els escriptors Josep Maria Fonalleres, Carme Riera i Francesc Serés, i vam portar Joan Francesc Mira a Frankfurt.

P. Ara mateix, quines institucions participen en l'IRL?

R. L'any 2007, a la Fira del Llibre de Frankfurt, que va tenir com a convidada d'honor la cultura catalana. D'aquí uns quants anys ens adonarem que aquest va ser el principal èxit polític; i hem de ser capaços d'aprofitar-ho, i de veure'n la multiplicitat, perquè hi ha una dificultat objectiva d'operar amb quatre estats (Alguer-Itàlia, Andorra, Catalunya Nord-França i Espanya). Així, amb quatre legislacions, com federar la nostra actuació? L'IRL té la seu a Barcelona, a l'empara de la legislació espanyola, però Andorra és un estat sobirà i per tant té un altre marc. Per això hem construït un entramat jurídic que ens permeti fer-ho. L'IRL està constituït pel Govern de la Generalitat de Catalunya, l'Institut d'Estudis Catalans, la Xarxa Lluís Vives i –ben aviat– el Govern Balear. Andorra i l'IRL han constituït la Fundació Ramon Llull, amb seu a Andorra, que marca els criteris rectors de l'IRL i permet la participació de gent procedent de diferents estats i legislacions. És així com s'articularà la participació d'un consorci d'ajuntaments valencians que ho han demanat o d'ajuntaments de la Franja, a més del de l'Alguer. He mantingut converses amb algun alt càrrec del Govern d'Aragó i la posi-

ció mai no ha estat negativa; i de les converses amb alguns ajuntaments de la Franja tampoc n'ha sortit cap posició negativa. Pel que fa al Govern d'Aragó, se'ns va plantejar que estava pendent de resoldre's el projecte de llei de llengües. Tot esperant com s'acaba una cosa i l'altra, mantenim la previsió que hi haurà representació de la Franja en l'IRL.

«Ara mateix hi ha 180 universitats on s'imparteix català»

P. Heu mostrat interès per escriptors i gent de la Franja.

R. No tinc una vinculació personal amb la Franja, però sí que sempre m'he sentit perifèric en moltes coses. Sóc de Torredembarra, a cavall del Camp de Tarragona i el Penedès i des d'aquesta perspectiva perifèrica, em sento identificat amb la gent de la Franja. El mateix dic pel que fa a la gent que escriu literatura des de la Franja, com ara en Desideri Lombarte, que no és un Foix, Carner o Riba, però sí que és ben equiparable a d'altres que apareixen en algunes antologies i que disposen d'una major atenció per no ser perifèrics. D'altra banda, tinc molt clar que el gran paisatge dels Països Catalans és l'Ebre, de dalt a baix, amb una gran força que m'entusiasma i em lliga amb al meu concepte de paisatge. Tot plegat reforça el meu interès per la Franja.

P. Heu esmentat Desideri Lombarte, de Pena-roja, i Francesc Serés, de Saidí, què en pensem d'escriptors com ara Mercè Ibarz –també de Saidí–

«i la llengua de tots els territoris de parla catalana»

o de Jesús Moncada?

R. Jesús Moncada m'agrada molt. Més d'una vegada s'ha dit que Moncada crea una llengua, però jo sempre he pensat que no, que precisament destaca per la utilització d'una llengua que ja existeix i que ho fa, això sí, per a un ús literari. Fa poc rellegia els seus contes i el millor que pots dir d'un escriptor és que t'enganxa, que deixes de fer una cosa que has de fer per poder acabar un llibre. Crec que Jesús Moncada és ben bé un escriptor de primera línia de la literatura catalana del segle XX. Pel que fa a Mercè Ibarz i Francesc Serés, és cert el que dieu, que tots dos són del mateix poble, Saidí, que amb 1.800 habitants té dos escriptors amb una obra al darrere i unes bones perspectives de futur; és per això que els vam portar a Nova York. En aquest sentit, la Franja té un nivell de narradors per càpita molt alt. De fet, a Frankfurt, el Pirineu i la Franja potser van ser els territoris més ben representats.

P. Ja disposem d'una certa perspectiva per valorar la presència a Frankfurt 2007.

«La Franja té un nivell de narradors per càpita molt alt»

R. Que fóssim els convidats d'honor de l'any passat significa un gran reconeixement internacional que no es va valorar prou des d'aquí. La Fira del Llibre de Frankfurt és la gran trobada anual del sector empresarial mundial del llibre i d'allò que hi ha al seu voltant (impresors, antiquaris, dissenyadors gràfics, còmics, etc.), amb 12.000 periodistes acreditats

—com habitants té Torredembarra— i 180.000 professionals d'arreu del món. Enguany se'ns ha convidat a Guanajuato, Mèxic, també com a primera vegada que no es convida un estat, i per a l'any vinent se'ns ha convidat al Quebec. Aquesta dinàmica és molt important per al país, la cultura i la seva indústria. Amb Frankfurt, ens vam embolicar amb discussions metafísiques i bizantines, però les coses són clares si no les barregem. Tenim una indústria editorial potent i la literatura catalana en la seva història i en l'actualitat és comparable a les altres literatures europees. El dia de la inauguració oficial, el discurs de Quim Monzó, era clau; vaig tenir la sensació que molts catalans s'ho mirarien des del sofà amb la mateixa actitud que davant els penals en un partit del Barça en una final europea: ja veuràs com fallaran, com no l'encertarem, com quedarem malament. Però els 1.800 assistents, la majoria no catalans, no van parar d'aplau-

dir. Havíem marcat els penals.

P. Com podem quantificar el balanç de la presència a Frankfurt?

«Cal tenir clar que una literatura es fa en una llengua»

R. Hi ha tres índexs d'avaluació. Primer, l'impacte en la indústria editorial pel que fa a la venda de llibres, productes i programari. Es pot entendre la discreció dels empresaris a l'hora de donar xifres, però coneixem força casos que van superar les seves vendes habituals. Segon, veníem de 10 traduccions del català a l'alemany en tres anys, i l'any 2007 es va arribar a les 53. En el que portem de 2008, el nombre de peticions ja triplica la demanda d'anys anteriors. Tercer, l'impacte mediàtic ha estat molt positiu i un altre efecte important és la quantitat de festivals d'arreu del món que

ens truquen. En el World Voices Festival —el festival de literatura de Nova York—; en edicions anteriors, costava moltíssim col·locar algun escriptor català en el programa col·lateral, però enguany s'ha incorporat, al programa oficial, un programa amb 150 escriptors d'arreu del món, amb la presència com a figures destacades de Vargas Llosa, Salman Rushdie i Umberto Eco; i la de sis escriptors catalans (Francesc Serés, Carme Riera, Josep M. Fonalleres, Mercè Ibarz, Joan Margarit i Àngels Aymar). Sis és una xifra alta, i en aquest tipus de festivals allò que costa més és entrar-hi. En definitiva, ben segur que la xifra de 53 traduccions a l'alemany no es pot mantenir, perquè la majoria de cultures del món no disposen de 53 llibres l'any per ser traduïts a l'alemany, com tampoc es tradueixen 53 obres literàries l'any de l'alemany al català.

Berenguer de Mussots

Art sacre

El conflicte entre les institucions polítiques de l'Aragó i Catalunya continua des de que l'Alt Tribunal de la Rota no va admetre a tràmit el recurs presentat pel bisbe de Lleida sobre la possessió de l'art sacre de la Franja. Els mateixos dies, el Parlament de Catalunya va aprovar una moció perquè les obres d'art en litigi es continuïn exposant al Museu de Lleida. Monsenyor Salinas, després de conèixer la notícia, anunciava que definitivament les obres havien d'anar a Barbastro. De res havien valgut els arguments de la propietat legítima per la compra que es va fer de les obres, ni la conservació durant més de cent anys, ni els diners esmerçats en la seva restauració. La voluntat de l'Església de Roma va restar ben clara des d'un principi. Ara bé, aquesta mateixa Església, al seu dia, també les va cedir a un consorci on hi eren diverses institucions. També s'ha de comptar amb el que recomana el Consell Internacional de Museus i la comunitat museística. Aquest litigi no es pot comparar amb els papers de Salamanca, que van ser un botí de guerra i un espòli. Les obres d'art de Lleida, deixant a banda la propietat legítima, han estat una cessió. L'Església, si fes cas de l'Evangeli, mai hauria hagut de permetre aquest enfrontament. Com que ho ha fet, ara les institucions polítiques de l'Aragó i Catalunya hauran de cercar una solució amistosa. Cal recordar que els propietaris morals i legítims són els feligresos de les parròquies de la Franja i aquests, la gran majoria, prefereixen que s'exposin a Fraga, Lleida, o en qualsevol lloc més proper, però no a Barbastro. Amb aquestes actituds, es compren que cada dia l'Església perdi seguidors.

Joaquim Montclús

En la mort de Henrike Knörr Borràs

■ Artur Quintana

Henrike Knörr a Osca el juliol del 2006 al II Congrés de l'Aragonès

El trenta d'abril propassat, als 61 anys, va morir de càncer a Gasteiz el vascoleg Henrike Knörr Borràs. Havia nascut a Tarragona el 1947, el cinquè de dotze germans, de família germano catalana, les llengües de la qual sempre va mantenir. També tenia arrels familiars al País Basc: un besavi seu, fill d'un llogaret a tocar de Baden-Baden no gaire lluny d'ací d'Espira, havia obert a finals del segle XIX una cerveceria a Gasteiz d'on sorgiria la futura fàbrica del KAS. I és així com Henrike Knörr als sis anys, altres fonts biogràfiques parlen dels set, va passar a viure a Gasteiz mateix, on sempre més s'hi ha quedat. Home molt metòdic i treballador es va dedicar amb cos i ànima a aprendre la llengua del seu país d'adopció, cosa no pas tant fàcil durant el anys del franquisme, i més tenint en compte que Gasteiz se situa de fa bastant de temps fora de l'àrea lingüística eusquèrica. Tanmateix el 1976, als 29 anys, esdevindria l'acadèmic més jove de l'Euskaltzaindia. Estudià filosofia, i filologia basca, matèria en la qual es doctorà amb una tesi sobre el diccionari

de Maurice Harriet dirigida per en Koldo Mitxelena. Knörr era catedràtic de filologia basca de la Universitat del País Basc i n'havia estat el seu primer vicerector. En la seua professió s'interessava sobretot per la lingüística, especialment per l'onomàstica—fou president de la Comissió d'Onomàstica de l'Euskaltzaindia i va publicar diversos volums de l'Onomasticon Vasconiae—, la lexicografia i l'edició de textos bascos. Darrerament treballava en l'edició i estudi de les inscripcions basques d'Iruña-Veleia, unes inscripcions que permetran datar els primers testimonis del basc dels anys inicials de la nostra era, segons sembla. Malauradament només ha pogut encetar aquesta investigació que tant l'entusiasma. Els aragonesos li hem d'estar especialment agraïts per haver aconseguit que, mercès a la seua intervenció davant del Govern de Navarra, es fes l'escaneig i digitalització de tot el fons del romanista i vascoleg J.J. Saroihandy, amb importantíssims materials de l'aragonès, així com també del català de la Ribagorça, del basc i de l'occità. Però Henrike

Knörr no invertia només en la investigació el seu immens saber de gairebé tots els temes, sinó també en una gran feina de articulista a publicacions com Avui, Serra D'Or, Egunkaria, El Diario Vasco, La Vanguardia, El País..., atent sempre a corregir els gruixuts errors que especialment solen dir-se sobre la llengua i la cultura basques. El vaig conèixer en els actes fundacionals de l'Academia de l'Aragonés a Osca i Saragossa el juliol del 2006, on ell representava l'Euskaltzaindia, i ràpidament vam fer amistat—teníem tants temes comuns! D'aleshores ençà hem intercanviat llibres, articles i mails. Aquests darrers quan eren personals venien en català, i quan eren també a altres corresponsals en llatí. Knörr «Yera»—i vull citar unes paraules que fa poc em va enviar Óscar Latas, que el coneixia més bé que no pas jo— «una gran presona e un gran amigo, un ombre d'esprito renazentista, que lo mesmo sapeba de Julio Urquijo que de botigas de bins, flors u ferrocarrils. Me dizió a bibliotecaria d'Euskaltzaindia que treballó firme dica o zageru diya».

El grup alimentari Argal s'instal·la a Benavarri

■ Redacció

El grup alimentari Argal instal·larà a la localitat altoaragonesa de Benavarri una planta de producció i comercialització de productes alimentaris de quinta gama batejat com a projecte Argal Cocina, per al que farà una inversió propera als 12 milions d'euros.

Això suposarà la creació de 40 llocs de treball fixos a la localitat, a més dels treballs indirectes que genere. El conseller d'Economia, Hisenda i Treball, Alberto Larraz, ha firmat amb el president de Grupo Alimentario Argal, Antonio Escribá, el protocol de col·laboració que farà possible esta iniciativa de desenvolupament en el municipi que ha tingut el suport del Departament d'Agricultura i Alimen-

tació. Este protocol preveu iniciar l'execució del projecte a l'abril del 2009 i en ple rendiment al 2010.

El Grupo Argal està especialitzat en alta xarcuteria, una activitat que ha desenvolupat durant més de 90 anys i que l'ha aportat a convertir-se en una de les referències del sector. La nova planta tindrà una superfície construïda de 10.000 m² i estarà ubicada en una parcel·la de 50.000 m². En ella Argal produirà una nova gama de plats preparats (bàsicament amanides), una categoria de productes de gran creixement a Europa i cada vegada més present a Espanya degut als canvis en els hàbits de consum.

Durant la signatura del protocol, Larraz va estar acompanyat pel director general de Promoció Econòmic, Francisco Querol, que va exposar que el Govern d'Aragó està satisfet de que el grup empresarial hagi triat Benavarri per a desenvolupar la seua nova activitat que genera valor a la comarca i que és una iniciativa que assegura el lloc de treball, la meitat femení, i l'explotació dels recursos endògens de la Ribagorça per part d'Argal. El Conseller d'Economia va afirmar que este és el medi de fixar les empreses a Aragó, de vertebrar el nostre territori i d'afegir valor als nostres productes i mercats. Per la seua part, el president del grup va afirmar per a Argal que

Vista general de Benavarri

la nova planta de Benavarri és una aposta molt important. Amb esta factoria el grup entra de ple en el àmbit de les solucions de menjar ràpid, un sector en constant creixement i en el que ara el Grup dona el primer pas del que pot ser un llarg recorregut.

TOT ENSENYANT LES DENTS

Le pronographe

■ Ramon Sistac

En el record atàvic, la immortal cançó que Georges Brassens va compondre el 1958 (l'any que vaig nàixer): *Je suis le pronographe du phonographe; le polisson de la chanson*. En la introspecció personal, la constatació que en esta vida (almenys en la professional, o en allò que s'hi relaciona) m'ha tocat fer de tot. Fins i tot un cop vaig conduir un acte literari disfressat d'Hug Roger III, darrer comte de Pallars. Però mai del món ni de la vida fins ara, us ho ben asseguro, havia presentat en públic, tal com ho vaig fer el mes passat al Cafè de l'Escorxador de Lleida, un llibre porno. Porno i, això sí, en català. Es tracta, naturalment, de la darrera novetat de la temporada: *Em dic Mireia (i el meu cony es diu Carlitos)*, dels benavarresos –i lectors d'esta revista– Manel Riu i Mir Roi (Cossetània Edicions, Valls 2008). Amb la perversa crida a la seua lectura que us faig ara i ací, no em puc resistir a compartir amb vosaltres algunes de les reflexions que vaig manifestar en l'acte adés esmentat.

Malgrat la idea depravada, però àmpliament difosa, que lliga el sexe amb la violència o, pitjor encara, amb la droga i el Rock and roll, no hi té res a veure, per molt que puga coure a algun(e)s. La violència és essencialment dolenta, pèrfida, maligna (i no diguem la droga i... el Rock and roll!). I ho és per la raó més evident de totes: fa mal. Per què ficar, doncs, en el mateix sac el sexe que, practicat en les condicions psíquiques i higièniques adequades, no solament no fa mal sinó que és previsiblement

plaent? El sexe, sense tòpics ni tabús i en llibertat, és comunicació, alliberament, plaer, estimació i, per si algú ho havia oblidat, l'estratègia bàsica de perpetuació de l'espècie. Però, malgrat l'opinió de l'Església de Roma, practicat només que per a perpetuar-se no és res més que una demostració d'animalitat i d'irracionalitat impròpia dels éssers humans. Les dones i els homes sense sexe plaent, no reproductiu, estaríem al mateix nivell que si no tinguéssim art, cultura, pensament, civilització... Crec que això és intolerable. L'espècie, la humanitat, la societat ha de menester amb tota urgència més sexe i infinitament menys violència per tal d'esdevenir definitivament humana, és a dir, divina (ja que, segons la idea canònica, l'home està fet a imatge de Déu; per bé que jo sempre he estat de l'opinió que és Déu qui està fet a imatge de l'home). Sí, amigues i amics, cerqueu el sexe i practiqueu el sexe, tant com pugueu i amb qui vulgueu (la llibertat de decisió dels individus i la consciència de les conseqüències en qualsevol circumstància n'han de ser els únics condicionants). Però, sobretot, deslligueu-lo de la violència i vinculeu-lo a la comunicació o, si us agrada més l'expressió, a l'amor. I ja m'ho sabreu explicar (que també és bo explicar-ho, conxo!).

Podeu començar, per a posar-vos en ambient –ja sabeu la importància que té l'ambient en estos casos– per la lectura del llibre en qüestió. Passeu per alt bona part de les referències gastronòmiques que hi ha (el sexe pot ser bo, però un empatx de fideuada no ho crec pas) i busqueu-hi, a través del relat eròtic, moltes de les referències que hi ha –amb una certa mala però divertida bava, tot s'ha de dir– a la nostra pobra, bruta, trista i estimada Franja. Potser arribareu a la conclusió que, amb tant de sexe, els autors ens han clucat l'ull i ens han volgut explicar alguna cosa més que només els franjòlegs i franjòlogues amatents hi sabran trobar.

Concurs cultural i viatge a Albelda

■ Josefina Motis

Vista general d'Albelda

Cada Any a Albelda es fa un Concurs d'expressió gràfica, Poesia i Relat Breu Villa d'Albelda».

El convoca l'Ajuntament del poble i està organitzat per la Biblioteca Pública Municipal amb la col·laboració de l'Associació de Pares d'Alumnes i el CRA La Llitera. Es pretén estimular la creativitat i fomentant la lectura i l'escriptura.

Sempre ha tingut molta acceptació, participació i èxit, tant per part dels més petits dirigits per les escoles, com dels adults que hi col·laboren de manera lliure i espontània, cosa que esta molt valorada pels organitzadors. Però és que la iniciativa val molt la pena.

El tema és lliure, estrictament personal amb tres modalitats, Dibuix, per als que encara no saben escriure (de 3 a 5 anys), Relat Breu i Poesia. Es pot escriure en castellà o català amb una extensió proposada mínima i màxima raonable per a cada categoria.

Les categories són:

INFANTIL A: De 3 a 5 anys, Educació Infantil.

INFANTIL B: Per a nens de 1r i 2n de Primària de 6 a 7 anys.

INFANTIL C: Per a nens que són a 3r i 4t de Primària, 8 i 9 anys.

INFANTIL D: Per a nens que cursen 5è i 6è de primària.

JUVENIL: de 12 a 18 anys.

ADULTS: A partir de 18 anys. 18 x 2, 3, 4... de totes les edats i des de molts llocs propers i llunyants hi participen.

Hi ha establerts uns premis als participants, detalls de papereria per als infants i un llibre per els joves i adults. Els guanyadors són obsequiats amb més material de papereria o literatura els infants. 90 euros la categoria juvenil i 150€euro és el prem a l'adult millor valorat.

Aquesta valoració la fa un Jurat format per representants de les entitats organitzadores, a més de persones enteses per poder valorar un escrit. Tenen moltíssima feina a llegir i evaluar des del 23 d'abril que és la data final per entregar els treballs, fins a primers de juny que es fa l'entrega dels premis amb una festa oberta al públic al pavelló municipal.

Com a anècdota, i per afegir dinamisme i amenitat a una

exposició de dades, explicaré que d'una manera casual vaig poder fer un viatge a Albelda del 5 al 10 de juny. Estava tot fantàstic després de les darreres pluges, tot florit, verd i amb collites prometedores, una mica tardanes. Un ambient primaveral i lluminós, genial. Al collir un ram d'espigues de pam i molt nutrides anava fent gresca amb comentaris fantasiosos, com si semblessin espigues eròtiques i això... fins

que una persona molt pràctica tota contundent em va dir que serien massa «rasposes». Bueeno, els nostres retrats...

Passant pels llocs d'espera una es fixa amb tot. El bar de l'estació de cotxes, estava ple de magrevins, no sabies si estaves a Lleida o al Marroc, fenomen social molt respectable ja que per aquest temps vénen per feina del camp. El cas és que semblaven mirons de dones con si se les anessin a menjar i que el bar estava brutíssim; per estar confortable i aïllada et poses de cara a la vidriera on volaven unes mosques. Amb ganes de riure i tot pensava si les mosques devien ser mores o cristianes. Lametablement si haguessin sigut cristianes i ben emperifollades netejarien més el bar, els que se'n cuiden, es clar. I com a anècdota discriminatòria per Excel·lència, anant amb roba fins als peus, informal i personal, una dona arreglada de per allà al Somontano, al dirigir-li la paraula per cedir-li una mica de lloc a un banc, em donava l'esquena i amb molt mala gràcia em preguntà d'on sóc. Al contestar-li que d'Albelda es va posar en posició correcta i molt amable, diu

que es pensava que era una d'aquestes, d'altres països

La societat i les persones tenim tants contrastos... A Albelda em vaig trobar amb «l'alçada» del festival d'entrega de premis, del VII Concurs de Poesia i Relat Breu que es feia el 7 de juny a les 7,30 de la tarda.

Feia la presentació Esther Sabate, persona molt activa a la Biblioteca i Telecentre. Els premis i obsequis els donaven els membres del jurat i una col·laboradora d'aquestes mogudes escriptora i més, que viu fóra d'Albelda, però d'una família molt entrançable, M. Antonia Ballesté.

Els noms i representació dels jurats me'ls va facilitar la pròpia Esther:

Rosa Polo (mestra de català al CRA La Llitera)

Marisol Seira (mestra de l'Escola Infantil Municipal Lo Niu d'Albelda)

Montse Biendicho (Representant de l'APA)

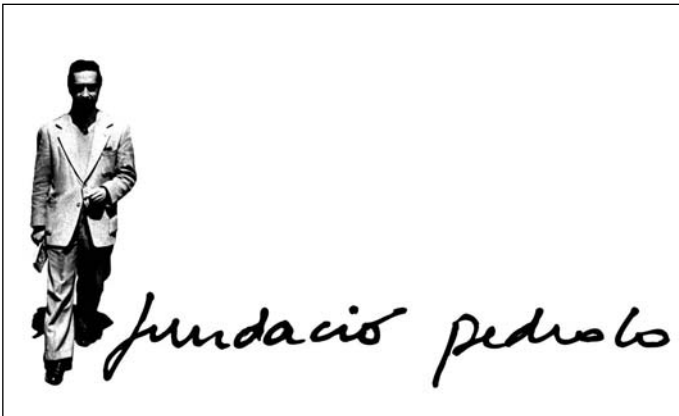
José Luís Seira (Professor de català a l'IES La Llitera)

Marta Oriach (Regidora de cultura de l'Ajuntament d'Albelda)

Tots plegats fan una gran feina que els col·laboradors i els familiars dels nens valoren molt bé, així com molta gent del poble al ser ser una cerimònia oberta. Es fa un espectacle al mateix saló. Aques any va ser una representació medieval amb estris, música i instruments d'aquell temps. Un gran actor feia de Joglar i d'un altre personatge típic explicant el poema del Mio Cid amb talls còmics, simpàtic amb el públic... Però, és clar, per als infants era molt dens això i per als adults molt selectiu, per persones que estan a l'aguait de la Història amb afició per la Edat Mitjana, ara d'actualitat en molts àmbits.

Pedrolians, una manera apassionada de rellegir la nostra literatura

■ Josep Poveda, vicepresident de la Fundació Manuel de Pedrolo

Som pedrolians! Ens apassiona Manuel de Pedrolo. Recuperar el patrimoni i fomentar la custòdia i esperit de la seva obra és principal si volem fer justícia i rescabalar l'autor de l'Aranyó del silenci a què se l'ha sotmés durant tants anys; autor imprescindible de les nostres Lletres i que, tantmateix, s'hi sentia inserit marginalment com se li escau a un heterodox. La literatura catalana del segle XX és difícil de comprendre sense l'aportació d'aquest escriptor segarrenc prolífic i universal, desaparegut ja fa 18 anys. Quaranta anys de creació conformen 120 obres en diversos gèneres (teatre, novel·la, assaig, traducció, poesia...), emprant diferents estils, registres i temàtiques i 23 premis, entre ells el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.

Un grapat de gent interessada per la seva obra ja fa quasi tres anys que hem constituït la Fundació privada Manuel de Pedrolo, una iniciativa que presideix Adelais de Pedrolo, filla de l'escriptor.

Inventariar i valorar l'arxiu i biblioteca personals de Manuel de Pedrolo que es troben a la casa familiar de l'autor a Tàrrrega –on en un futur hi haurà també la seu de

la Fundació– és una prioritat. La biblioteca constitueix un atractiu de primer ordre amb més d'11.000 volums, manuscrits, correspondència i documentació diversa molta de la qual es trobava a l'antic despatx de Calvet, 9 a Barcelona. La consecució del projecte ens permet pensar en un futur recorregut museïtzat de l'antiga casa familiar (amb el seu despatx intacte i els mobles d'època) que pot ajudar a difondre el llegat literari i la figura d'aquest intel·lectual. Un conveni de col·laboració amb la Universitat de Lleida permetrà sentar les bases i desenvolupar aquest projecte i ser un motor de dinamització cultural a Ponent. Sumem-hi la formació d'un Centre d'Estudis Pedrolians i la revista literària «Quaderns pedrolians», que aviat veurà el seu primer número, i tindran cura dels treballs d'investigació.

Creiem necessari guanyar nous lectors per a la nostra literatura, màxim quan els diferents agents que intervenen en el món del llibre no acaben d'apostar per la pròpia literatura nacional davant un mercat profundament bilingüe i a la llarga diglòssic. Per a fomentar la lectura i l'esperit de l'obra pedroliana organitzem

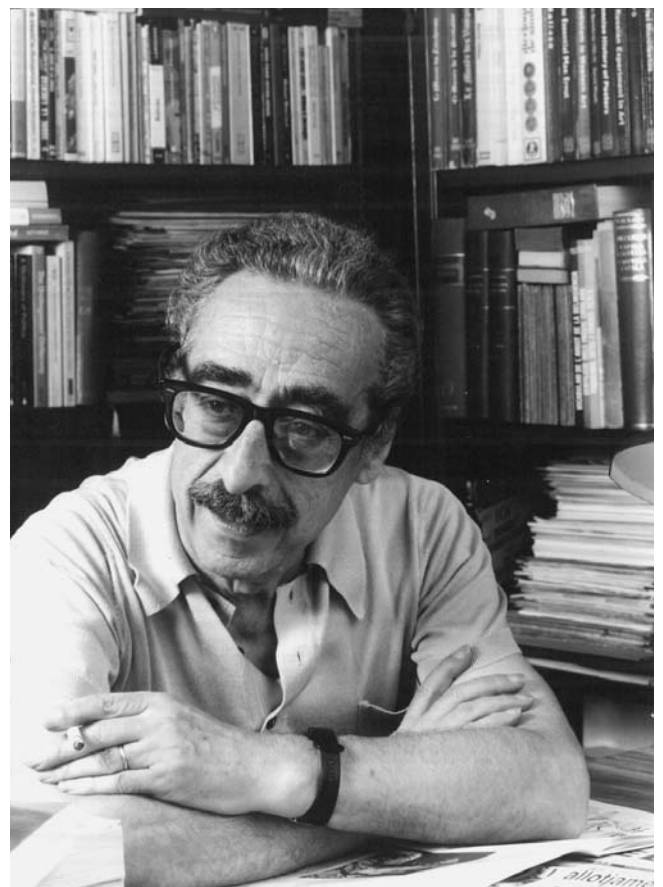
diverses iniciatives. Un acord amb l'editorial lleidatana Edicions El Jonc ha fet possible la Biblioteca Manuel de Pedrolo, dedicada a difondre el compromís intel·lectual de l'escriptor que va estar tothora al servei de la llengua i cultura catalanes. Fruit d'aquesta col·laboració l'any 2007 es reeditaren els reculls d'articles Cròniques colonials (1983) i Cròniques d'una ocupació (1988). El Premi literari 7 Lletres és una de les nines dels nostres ulls que organitzem amb el Centre Municipal de Cultura de Cervera i el Consell Comarcal de la Segarra anualment des del 2006. El Concurs de Fotografia Fundació Manuel de Pedrolo i la secció de teatre de la nostra Fundació –que fomentarà el retorn als esce-

naris de l'obra dramàtica de Pedrolo– són les iniciatives més recents.

Volem sumar esforços dins el món de la recerca, la docència i de les associacions per a col·locar l'obra pedroliana en el lloc que es mereix i perquè no caigui en l'oblit el seu compromís de servei; una obra guiada pel rigor de la seva escriptura i la fidelitat al país. Desitgem aportar en el futur el nostre granet de sorra a una profunda interrelació entre el ric teixit associatiu de les nostres comarques a banda i banda de la Franja i les terres lleidatanes per a promoure, plegats, la nostra llengua, cultura i identitat compartides.

Per a contactar amb la Fundació: info@fundaciopedrolo.cat

www.fundaciopedrolo.cat

Premis literaris a l'ombra d'una Llei

■ José Miguel Gràcia

JESUS PALLARÉS

Guardonats amb els Premis Literaris del Govern d'Aragó 2008

A la Carpa de la Fira del Llibre de Saragossa 2008, plena de gom a gom, el dia 18 de juny a les 20 hores, la Sra. Consellera, M. Victòria Broto va lliurar els premis literaris del Govern d'Aragó: el «Miguel Labordeta», en castellà, a Dolan Mor; l'«Arnal Caverro», en aragonès, a M. del Carmen Paraiso; el «Guillem Nicolau», en català, a un servidor de vostès; al «millor Llibre editat a l'Aragó» a Tropo Editores; i el premi a la «Trajectòria Professional» a Joaquín Lozano. En el mateix acte es van posar a disposició del assistents, els llibres de cadascun dels premiats

Aprofitant el moment de donar les gràcies, li vaig demanar notícies a la Consellera de Cultura envers la presentació de la Llei de Llengües a les Corts d'Aragó. La Consellera va cloure l'acte dient: «Res m'agradaria més que portar la Llei de Llengües al Parlament aragonès i que fos aprovada amb els consens de tots els

grups polítics». Alguns varem entendre que deia *José Miguel, nada me gustaría más que llevar la Ley a las Cortes y que se aprobara por toz*. Moltes gràcies. En la meua intervenció en castellà li havia dit més o menys això:

«Moltes gràcies al Centro del Libro de Aragón, a la Sra. Consellera i en general a tot el Govern d'Aragó pel manteniment, any rere any, del premi literari en català, Guillem Nicolau, i també dels altres. Moltes gràcies també als membres del Jurat perquè van considerar que el meu poemari podia ser el guanyador. Em va emocionar la glossa que van fer de la meua obra.

Permetin-me una anècdota i un desig: ara fa tres anys (36 mesos), en el moment de finalitzar l'acte de lliurament d'aquests mateixos premis, em va dir la Sra. Consellera, Eva Almunia: «no et preocupis que la sortida de la Llei de Llengües és qüestió de mesos».

Pasó un día y otro día,

un mes y otro mes pasó, y un año pasado había; mas la Ley no aparecía y hoy por hoy nadie la vió. (Perdó D. José..., D. José Zorrilla)

Primer vaig pensar que la Sra. Consellera no m'havia dit la veritat. En reflexionar, amb el temps, vaig repensar que bé podia ser cert el que em va dir: era una qüestió de mesos, no em va dir quants i 36 no són tants enfront de l'eternitat.

Si Vostè Sra. Consellera té la sort d'haver de defensar la Llei de Llengües a les Corts d'Aragó, i la Llei s'aprova degudament, haurà col·laborat al compliment de la Constitució Espanyola, en el seu Art. 3, que ordena:

1. El castellà és la llengua espanyola oficial de l'Estat. Tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret a usar-la.

2. Les altres llengües espanyoles seran també oficials a les respectives Comunitats Autònomes d'acord amb els

seus Estatuts.

3. La riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció.»

(Admiri, sinó, la web del Departament de Política Territorial, comarcaacomarca.com –espill d'aigua de l'Ebre al passar per Saragossa– d'aquest apartat de la Constitució).

Si poguéis donar-nos una bona notícia..., Consellera..., sinó. encara que... En el cas de pensar en un termini ad *calendas grecas*, ens digui que és qüestió de mesos. Ningú, crec jo, la requerirà davant la Verge del Pilar, i si ho fes, de poc li serviria, atès que ara està massa distreta amb l'Expo. I el Crist de la Vega de Toledo està tan lluny...

Moltes gràcies a tots! I perdó per l'extensió de les meues paraules.»

Com podeu veure, la Llei de Llengües segueix sent una qüestió de mesos, ja m'enteneu.

GALERIA DE PERSONATGES

Miguel Martínez Tomey, secretari de Política Cultural i Identitat Nacional de CHA
 «M'agrada fer pedagogia contracorrent»

■ Carles Barrull

Miguel Martínez Tomey, secretari de Política Cultural i identitat nacional de Chunta Aragonesista va presentar el discurs sobre llengua i identitat nacional dins del la VIII Escola d'Estiu de la Fundació Gaspar Torrente, a la localitat de Naval (al Somontano de Barbastre). Davant els secretari d'organització de la formació, el Secretari General de la Fundació Gaspar Torrente, el diputat a les Corts, Bizen Fuster i els joves que participaren a l'escola d'estiu, en Miguel Martínez va realitzar un discurs on va esbossar la teoria de l'aragonesisme actual basat en una història i unes institucions

(el Regne d'Aragó i les Corts d'Aragó), un dret (els Furs d'Aragó), una raó de ser amb tota la història de l'aragonesisme d'esquerres. En aquest discurs entra en el tema de la identitat, on hi ha realitats socials, culturals o lingüístiques que a vegades es neguen o s'amaguen. En aquest sentit Tomei reconeix que a l'Aragó són llengües pròpies el català i l'aragonès davant els recels d'alguns simpatitzats o sectors socials aragonesistes i explica que molta gent de les comarques orientals se senten molt aragonesos tot i que parlen català. No és el primer cop que CHA reconeix la unitat de la

llengua catalana a l'Aragó, tal com ho demostra la seva utilització a la pàgina web (www.chunta.com), o la seva posició en la darrera reforma de l'Estatut d'Autonomia d'Aragó o en les preguntes parlamentàries a les Corts de l'Aragó de Chesus Bernal on aposta per l'Aragó trilingüe. Però si que és el primer cop que es vol fer d'una manera coordinada i recurrent el territori. Així, aquesta tardor en Miguel Martínez Tomey portarà aquest

discurs als diferents Ligallos de la les comarques de la Franja. La feina d'en Tomey no sabem quins fruits donarà, però és paradoxal que siga necessari fer-la, en un partit nacionalista d'esquerres. De totes maneres, benvinguda siga.

CRÒNIQUES TAGARINES

Ubi sunt?

■ Esteve Betrià

No hi ha dubte que estic passant uns mesos plens de nostàlgia, que encara sóc en temps de penúria. No sé ben bé per què, però des de fa alguns dies, o setmanes, em retorna al fons del magí el conegut poema del poeta francès Pierre de Ronsard (1524-1585) *Ballade des Dames du temps jadis*, que en la seua primera estrofa fa *Dites-moi où, n'en quel pays, / Est Flora la belle Romaine, / Archipiades, ne Thaïs, / Qui fut sa cousine germaine, / Echo, parlant quant bruit on mène / Dessus rivièrre ou sur étang, / Qui beauté eut trop plus qu'humaine ? / Mais où sont les neiges d'antan?*

Em retorna en especial l'últim vers –la tornada– 'On són les neus d'antany?', que alhora em remet, esclar, al tòpic medieval *Ubi sunt?*, el lloc comú que d'alguna manera ressona –o si més no em ressona– en algunes de les estrofes del poeta castellà Jorge Manrique (1440-1479) contingudes en *Coplas por la muerte de su padre*, popularitzades, fragmentàriament, en el decenni del anys setanta per Paco Ibañez, elegia que s'inicia, com tothom sap, dient *Recuerde el alma dormida, / avive el seso y despierte / contemplando / cómo se pasa la vida, / cómo se viene la muerte / tan callando, / cuán presto se va el placer, / cómo, después de acordado, / da dolor; / cómo, a nuestro parecer / cualquiera tiempo pasado / fue mejor*. I que continua amb els conegudíssims, i per tant tòpics, fragments que fan *Nuestras vidas son los ríos / que van a dar en la mar, / que es el morir; / allí van los señoríos / derechos a se acabar / y consumir; [...] Partimos cuando nacemos, / andamos mientras vivimos, / y llegamos / al tiempo que fenecemos; / así que cuando morimos*

/ descansamos. Sobretot quan ens remeten a temps passats: *¿Qué se hizo el rey don Juan? / Los infantes de Aragón / ¿qué se hicieron? / ¿Qué fue de tanto galán, / qué fue de tanta invención / como trajeron? [...] ¿Qué se hicieron las damas, / sus tocados, sus vestidos, / sus olores? / ¿Qué se hicieron las llamas / de los fuegos encendidos / de amadores? / ¿Qué se hizo aquel trovar, / las músicas acordadas / que tañían? / ¿Qué se hizo aquel danzar, / aquellas ropas chapadas / que traían? // Las dádivas desmedidas, / los edificios reales / llenos de oro, / las vajillas tan febridas, / los enriques y reales / del tesoro; / los jaeces, los caballos / de sus gentes y atavíos / tan sobrados, / ¿dónde iremos a buscarlos? / ¿qué fueron sino rocíos / de los prados?*

L'actualització del tòpic medieval –passat pel Renaixement– en concretà en la coneguda cançó *Where have all the flowers gone?* del cantautor nord-americà Pete Seeger, cançó catalanitzada i popularitzada entre nosaltres a finals del decenni dels anys seixanta del segle passat amb el títol 'Què se n'ha fet, d'aquelles flors?' i que, si fa no fa diu 'Què se n'ha fet, d'aquelles flors? / Fa tants dies. / Què se n'ha fet, d'aquelles flors? / Fa tant de temps. / Què se n'ha fet, d'aquelles flors? / Les noies en van fer un pom. / Qui sap si tornaran. / Qui sap si mai tornaran. // De les noies, què se n'ha fet? / Fa tants dies. / De les noies, què se n'ha fet? / Fa tant de temps. / De les noies, què se n'ha fet? / Han anat a buscar els nois / Qui sap si tornaran / Qui sap si mai tornaran. // On han anat tots aquells nois? / Fa tants dies... / A la guerra a ser soldats / Qui sap si tornaran / Qui sap si mai tornaran. // Què se n'ha fet, d'aquells soldats? / Fa tants dies... / Les tombes els han cobert / Ells ja no tornaran / Ells ja mai més tornaran. // De les tombes, què se n'ha fet?... / Fa temps que hi van créixer flors... // Què se n'ha fet, d'aquelles flors... / Les noies en van fer un pom.' En fi, ja em perdonareu –sóc animal nostàlgic– la reiterada pregunta: tot plegat, *ubi sunt?*

Cançons de bressola

■ Carme Messeguer

Musiquetes per a La Bressola és el títol del CD que recull cançons populars versionades per intèrprets d'arreu dels Països Catalans, com Núria Lozano (la Carrau), Xerramecu Tiquis Miquis, Miquel Oliver (Antònia Font), Gerard Jacquet o Quico el Cèlio entre d'altres. El CD ha estat publicat per l'Associació d'Amics de la Bressola i s'ha distribuït amb la revista *Endrock* i diverses revistes infantils i juvenils. Amb aquesta iniciativa, els Amics de la Bressola s'han volgut sumar a la celebració del 30è aniversari de la creació de La Bressola (www.bressola.cat), la institució educativa d'immersió en català que compta a hores d'ara set escoles d'ensenyament primari i un

col·legi d'ensenyament secundari i escolaritza més de 600 alumnes en les comarques catalanoparlants de l'Estat francès.

La celebració dels 30 anys va tenir lloc el dissabte 31 de maig a Perpinyà en el marc de La Bressolada, la festa anual d'aquesta entitat escolar que inclou espectacles infantils a càrrec d'alumnes de l'escola, cercavila, animacions de carrer, dinar popular i mostra de castellers. La Bressola també ha editat el llibre *La realitat d'un somni. Trenta anys d'escoles catalanes a la Catalunya del nord*, que repassa la seua trajectòria des que va nàixer l'any 1976 fins a l'actualitat, i ha creat una exposició itinerant, *La Bressola: unes escoles per un país*,

en què repassa els esdeveniments històrics pels quals aquestes comarques van passar a formar part de França, com s'hi va prohibir el català, la història de l'entitat i el seu projecte educatiu.

Paral·lelament, en l'Assemblea Nacional Francesa (l'anàleg francès del Parlament), amb motiu de la reforma del text constitucional, es debatia la necessitat d'elaborar una llei per reconèixer i promoure les llengües minoritzades dins l'Estat francès, com català, occità, basc, bretó o cors, debat en què es va poder sentir parlar català per primer camí en l'Assemblea francesa. En el Senat, el batlle de Perpinyà proposava modificar l'article 2 de la constitució (que estableix que la llengua

de la República és el francès), concebut el 1991 per a barrar el pas a l'anglès i que ha resultat una trapa per a les llengües minoritzades sense aturar l'expansió de l'anglès en tots els àmbits.

Cal recordar que el desembre de 2007 el Consell General dels Pirineus Orientals (el departament francès o «província» que té Perpinyà com a capital) reconeixia oficialment la llengua catalana, acatava l'autoritat lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans i es comprometia a fer present la llengua catalana en tots els àmbits de la vida pública.

Més informació:
La Bressola
www.bressola.cat

SOM D'EIXE MÓN

Cel tapat

Francesc Ricart

Quan m'he d'enfrontar a l'última aportació del curs o, si ho voleu, a la primera després de l'estiu, noto que ho faig sota la sensació d'un cert desassossec. No és el primera vegada que em passa i em temo que passarà més camins i no em refereixo a la mena de vertigen que diuen que la gent sent quan s'ha d'enfrontar al paper en blanc, que també l'he notada sovint; no, em sento preocupat davant la situació en general i reconec que em costa trobar-hi la part positiva que voldria encomanar-los. Lamento aquest to tan boirós, però els últims episodis d'aquests temps no em deixen gaire marge.

A la Franja han confluït els últims temps una sèrie de fets que ens han volgut flagel·lar: les denúncies des de la FCAO contra Artur Quintana, Manel Riu i Natxo Sorolla; la campanya del «Nosotros no hablamos catalán», en suposada connivència amb tots els anticatalanistes del món; a les espanyes, ja ho anem veient, continua la pressió contra la TV3 al País Valencià; sí, és clar, la pressió és la del PP de Francisco Camps. Ara, la gran troballa ha estat el *Manifiesto* dels nassos en contra dels qui parlen més llengües que els monolingües espanyols. Si algú s'ha parat a llegir el ditxós pamflet de suposats intel·lectuals espanyols, i el relaciona amb la situació del català a la Franja, o es farà un panxot de riure o no s'ho creurà.

Això del creure m'ha portat a la cosa del litigi per les obres d'art religiós que reclama el bisbat de Barbastre-Montsó al de

Lleida. Si heu seguit els episodis d'aquesta història, convindreu amb mi que es tracta d'un guió amb trampa; com ho diria? Em fa pensar amb les pel·lícules amb doble versió que funcionaven amb el franquisme. Els qui no són massa joves saben de què parlo: una versió arregladeta, sense estridències (és a dir sense imatges pecaminoses o referències polítiques) per *als de casa* i l'altra per *als de fora*. Un servidor, que accepto des d'ara l'acusació de tendenciositat, què hi farem, he vist i segueixo els capítols per als de fora i m'agrada més i la defenso enfront de l'altra versió que he seguit pel retrovisor, una versió que es queda ancorada en un argument tan simple com: això és nostre perquè era de les parròquies que ara pertanyen al bisbat aragonès. Una simplicitat que esgarrafa una mica en no tenir en compte els matisos que enriqueixen la versió completa, la que hem vist a fora, on es mostraven els detalls: les obres tenen propietari amb documents de propietat, les obres han estat guardades, cuidades i preparades durant molts anys perquè ara tothom les pugui contemplar; i finalment, les obres formen part d'un conjunt al qual pertanyen perquè al llarg de més de vuit-cents anys les parròquies d'on procedeixen formaven part del bisbat de Lleida. Tot això no és poca cosa, és la substància que deixa entendre la història, mentre que l'altra pel·li és una versió arreglada i molt curta que no es deixa entendre.

Us torno a demanar excuses per la foscuria que presideix l'article. Tant de bo que arriben canvis i que els temps futurs tot ens vingui més de cara i que la Llei de Llengües ens done a la Franja tots els drets que hem de tenir; que a Espanya se'ls acabe la febrada de fer manifestos; que els que no «hablan catalán» que n'aprenquen, o no, però que ens deixen estar i que el litigi acabe segons el guió de la versió més variada... (ompliu els punts suspensius amb els vostres desigs).

Un manifest separador

■ José Miguel Gràcia

No sé si són conscients els promotors del denominat *Manifest en defensa del castellà*, de les tensions i desafeccions que el document i la seua publicitat, poden fer aflorar entre les comunitats o pobles d'Espanya amb llengua pròpia, diferent del castellà, i la resta de parla castellana. O tal vegada, en són més que conscients i per això l'han engegat. El que em consta més d'entendre, però, és la decisió d'alguns intel·lectuals i il·lustrats de signar el manifest, ateses les incoherències que conté el document, així com les febleses intel·lectuals i la manca de respecte a les altres llengües espanyoles —als seus parlants, s'entén— malgrat que es digui tot el contrari.

La Constitució Espanyola diu que el castellà és la llengua espanyola oficial de l'Estat i que els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret a utilitzar-la. També diu que les altres llengües espanyoles seran igualment oficials en les respectives Comunitats Autònomes d'acord amb els seus Estatuts. Implícitament està reconeixent la inexistència o la fragilitat d'una llengua comuna, sinó a què ve l'obligació legal de conèixer-la? Quan al manifest es parla de *llengua política común*, s'està admetent, en qualificar-la de política, que realment no és una llengua comuna de tots els espanyols. Malgrat que el castellà es comú a una majoria de ciutadans, n'hi ha uns altres —uns quants milions— que van aprendre les primeres paraules, van jugar, es van enamorar, si són creients, poden pregar, i poden viure i pensar en una altra llengua, que la senten com a pròpia. Com i per què han de dir que el castellà és la seua llengua

comuna? Si ho fessin, seria com traïr les seues arrels o perdre els orígens. I, a més, coneixen el castellà tan bé com els que el tenen com a llengua materna. S'han adonat d'aquest fet, els intel·lectuals que signen l'escrit? La Constitució obliga a conèixer el castellà a tots els espanyols i els atorga el dret a utilitzar-lo, però no diu que sigui la llengua comuna.

En el manifest es diu que són els ciutadans els que tenen drets lingüístics i no els territoris, i menys encara les mateixes llengües. Aquesta afirmació és una lleugeresa que està fregant gairebé la incongruència. Per exemple, què els passa, als drets lingüístics dels castellanoparlants, quan es travessen les fronteres del regne d'Espanya? Una línia imaginària despulla els ciutadans de drets. I encara més, com es garanteixen en tot el territori espanyol, els drets lingüístics individuals dels que tenen per llengua pròpia una diferent del castellà, sota el principi de què els ciutadans són els poderejants dels drets? Per què no s'hi reivindiquen, en el document, aquests drets, donant exemple de coherència intel·lectual? Si les llengües no tenen drets, potser que la Constitució Espanyola no respecti els Drets Universals en atorgar al castellà el dret a ser conegut per tots els espanyols. El document qualifica d'atropellament a Catalunya, tant la immersió lingüística com tota la normalització, fent-hi *tabula rasa* de les conseqüències que la seua no aplicació produiria. Suposo que la feblesa de la llengua catalana, per exemple, en aquest món globalitzat, tant se'ls en dona, o tal vegada l'augment de la

seua feblesa és el desig més íntim. I com la immersió lingüística és avui una condició fonamental per a la protecció de la llengua, se'ls fan encara més insuportable als promotors del manifest, les raonables discriminacions en positiu. Em fa la impressió que els signants del document desconeixen com es gestionen els drets lingüístics en els països plurilingües. I per rematar aquest punt: més els valdria, als promotors i signants del manifest, pensar una estona sobre les conseqüències convivencials d'una societat de dues llengües separades que donarien lloc a dues classes socials també ben separades. El que és un model a copiar per a altres països, pels bons resultats aconseguits, aquí és motiu de protesta de grups de persones suposadament força il·lustrades.

El paper de la llengua castellana i la seua importància per a totes les terres de l'Estat espanyol i fora d'aquest, és un fet que tothom reconeix, al marge de les altres llengües espanyoles, també oficials en cadascun dels seus territoris. No obstant això, la defensa d'una llengua comuna per la seua utilitat, força i universalitat, ens porta a fer un salt, brandant una raó més ferma i pràctica per defensar l'anglès o el xinès com a llengües més importants encara, universals i pràctiques per al futur en un món globalitzat. Podria una futura Constitució Europea obligar a conèixer l'anglès a tots els ciutadans de la UE, i suspendre, en el cas de Espanya, l'obligatorietat de conèixer el castellà? Sembla injust i allunyat de la realitat, per tant, algunes afirmacions del manifest són fora de lloc en fer-se ben palesa la seua

inconseqüència.

Si allò que està succeint, envers la llengua castellana, a les Comunitats que en tenen una altra com a pròpia, fos tan greu com s'hi afirma o insinua, serien actes inconstitucionals, no? Llavors, bastaria reclamar l'aplicació dels preceptes constitucionals, però les coses no van pas en aquesta direcció. El que realment es desitja és un canvi en la Constitució. Els mateixos que es posen les mans al cap quan algun col·lectiu o Comunitat Autònoma reivindica petits retocs en la Constitució espanyola, ara són ells els que ho fan, demanant-t'ho al Parlament espanyol.

Les afirmacions i demandes que s'hi fan són producte de creences i sentiments convertits frívolament en veritats inqüestionables. Als futurs signants del manifest, els recomanaria que des d'una elaborada anàlisi del fet lingüístic particular de cada territori, incloent-hi el punt de sortida, les polítiques aplicades, els resultats aconseguits en un entorn variable, l'acceptació dels ciutadans, el grau de convivència popular i el respecte a la cultura de l'altre, prenguessin el temps de reflexió necessari i després es decidissin.

Deixem que les Comunitats vagin legislant ordenadament sobre l'oficialitat de les dues llengües, amb els seus coneixements i experiència, tenint en compte les circumstàncies del moment i les fragilitats reals de la llengua.

El *Manifiesto por la lengua común* és una declaració més política que lingüística, injusta, innecessària i ineficaç, amb arrels integristes que esdevenen gairebé sempre separadores, i que pot fer créixer els desitjos separatistes.

Utilitza l'aire condicionat amb seny

L'exageració de temperatures és un malbaratament de l'energia. Només cal utilitzar l'aparell de l'aire condicionat amb seny. Posa'l a 25 graus i tots hi sortirem guanyant. Ja ho saps. Aquest estiu no passis calor. Però tampoc passis fred.

